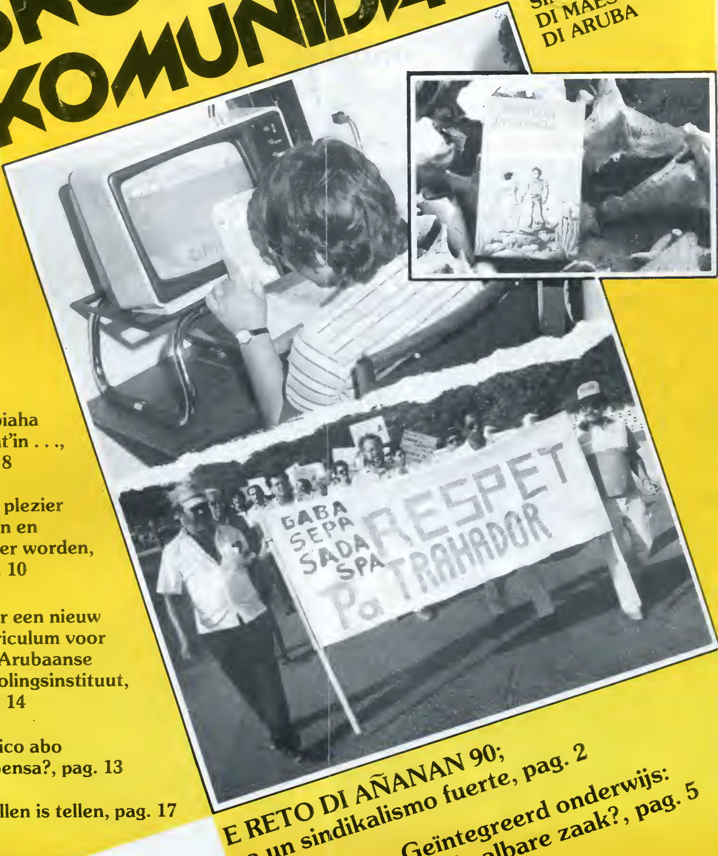
Aña 18
No. 3
Juli 1988

SKOL & KOMUNIDAT

SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA

Redakshon: M. Groenewegen, Q. Maduro, E. Ruiz-Croes i M. Stephens.
Adres di redakshon: Ofisina di SIMAR, Sabana Blanco 36.
Banko: Skol & Komunidat: A.B.N. no. 31.47.886.
Pòtretnan i lay-out: Rinus de Graaff.
Imprenta: VAD.

SIMAR, Sindikato di maestronan di Aruba, Sabana Blanco 36, P.O.B. 582, Oranjestad, tel. 24219.

Directiva di SIMAR:
Burny Every, sekretario general.
Chando Pieters, sekretario general athunto.
Haime Mata, sekretario di finansas i asuntonan huridiko.
Ebby Goedgedrag, sekretario di asuntonan di enseñansa i reklutashon.
Glenda Kelly, sekretario di asuntonan atministrativo.

SKOL & KOMUNIDAT

Aña 18 - No. 3
JULI 1988

Nada di e revista aki por wordo publika sin permiso di e redakshon.

Sindikato di Maestronan di Aruba

PREISNAN PA ABONO RIBA SKOL & KOMUNIDAT PA AÑA 1988 (6 edishon)

☐ Aruba Afl. 24,—
☐ Antias Afl. 24,—
☐ Hulanda i otro paisnan ku bapor Afl. 24,—
☐ Hulanda ku avion Afl. 40,—

nomber: ....

....

adres: ....

....

Manda un chek of deposita plaka riba kuenta bankario A.B.N. no. 31.47.886.
Manda e formulario aki pa:
SKOL & KOMUNIDAT,
Sabana Blanco 36, Aruba.

E reto di añanan 90; pa un sindikalismo fuerte

Ya pa mas o menos 25 aña sindikatonan ta formá un parti importante i indispensabel den nos komunidat. Danki na nan esfuerso e posishon di e trahadornan arubano a drecha konsiderablemente i mayoria di e sindikatonan den ultimo añanan a kuminsa realisa ku pa nan lucha por tin permanensia nan lo mester hiba un lucha politiko tambe. E lucha politiko aki ta ensera influensia e maneho di gobierno riba tur tereno: sosial, ekonomiko, kultural, edukativo ets.

Apesar ku sindikatonan a proba nan derecho di eksistensia, por bisa ku nan akseptashon den diferente sektornan di nos komunidat ta laga hopi di desea. Mas bien por bisa ku sindikatonan ta worde tolerá, tanto pa politikonan komo pa doñonan di trabao, i den kurso di añanan hopi intento a worde hasí pa destabilisá e organisashonnan sindikal, hasiendo uso p.e. di intimidashon di e trahadornan, menasa di retiro, kontratonan individual, ets.

E akseptashon di e sindikatonan pa e trahadornan mes tampoko ta loke e mester ta i akinan por kulpa e organisashonnan mes ku pa varios motibo no a logra establese un movimiento di base sólido i na nos pareser esaki ta un di e kausanan prinsipal di e problemanan den nos mundo sindikal. Pa por yega na un sindikalismo fuerte, kombativo i vibrante den a añanan ku ta bini, durante kual nos por spera kambionan grandi ariba tur tereno, nos organisashonnan sindikal lo tin di hasi intentonan serio pa stipula un rumbo nobo pa futuro.

E artikulo aki ta un intento pa habri un diskushon bao di tur esnan ku ta mira e importansia di un movimento di trahador fuerte komo un faktor pa un desaroyo positivo di nos komunidat.

Na tur parti di mundo e movimento di trahado a inisiá a kausa di situashonnan ku tabata perhudiká e klase trahador. E gravedat di e situashon reinante semper tabata determinante pa e sistema di sindikalismo ku un komunidat haña. Por lo general por bisa ku mas e klasenan mas abao tabata worde oprimí mas lihé a lanta un movimento di trahador fuerte i radikal, alomenos den su fase inisial. Pa ilustrá esaki lo duna dos ehempel, di e islanan caribense di habla ingles i di Estados Unidos. E islanan caribense aki a konose pa varios siglo un sistema ekonomiko basá ariba sklavitut. E katibonan no tabata worde konsiderá komo hende pero mas bien manera un kos, ku tabata e propiedat di e doño. Despues di e abolishon di skla- →

vitut den siglo 19, nan posishon no a kambia mucho. Nan a haña nan libertat berdat, pero nan a keda na merced di e klase dominante den tur ·sentido. I hasta e leinan di e pais kolonisador tabata proteha e klase dominante opresor. Kontinuamente e klase di obrero o kampesino tabata rebeldia kontra e forsanan opresor pero komo ku esaki tabata sosede a base individual o dor di gruponan chikito e resultado tabata poko. Ta te ora ku e gruponan oprimí a uni forsa ku e proposito firme pa drecha nan posishon nan mes, situashon a kuminsa mehora. Pues e opreshon kontinuo i kruel di e klase di esnan mas pober ariba e islanan aki tabata ensera mas ku e lantamento di sindikato so. E tabata eksisti tambe di un movimento politiko pa libra e islanan di e dominio politiko di Inglatera, di e lantamento di otro organisashonnan pa promove e interesnan di e trahador i di un movimento kultural ku tabatin komo meta konsientisá e klase trahador pa medio di informashon, edukashon i formashon.

Na Estados Unidos e movimento di trahador a haña forsa den e era di industrialisashon ku tabata karakterisá pa opreshon di e klase trahador dor di e grupo dominante ku tabata gosa di e apoyo i protekshon total di e forsanan politiko i hudisial. Atrobe e trahadornan a realisá ku uniendo forsa i organisando nan mes ariba diferente tereno tabata e uniko manera pa nan mehora nan situashon.

Pues e dos ehempelnan aki ta demostra klaramente ku e ingredientenan pa yega na un movimento di trahador fuerte ta un situashon sosio-ekonomiko, politiko ets. ku ta fungi komo e chispa pa sende e konsenshi ku por kondusí na un union di forsa i una bes ku e movimento di trahador kuminsa kohe forsa e parti di edukashon, formashon i edukashon ta e alimento nesesario pa e bira fuerte. Otro faktornan importante ta lidernan informa i ku vision, un struktura di organisashon adekuá pa logra e metanan di e organisashon i un manera adekua pa finansia e aktividatnan di e organisashon. Pa por yega na logronan permanente ta ademas nesesario i esensial pa yega na un movimento politiko komo parti di e movimento di trahador. Pa logra e parti di informashon i formashon di e miembronan lo minimo ku un organisashon tin di dispone di dje ta un medio di komunikashon efektivo. Den e kaso di e dos regionnan ku nos a referi na nan por nota ku nan a hasi uso di korantnan eksistente pa ekspone nan ideanan si esakinan tabata sostene nan lucha. Si esey no tabata posible a buska manera pa publiká un korant o revista di e organisashon mes.

No ta nada straño ku den tur pais e movimento di trahador a haña resistensia fuerte di parti di e gruponan dominante, tanto politiko, ekonomiko i hudisial, ku a realisa ku un movimento fuerte tabata un peliger pa nan eksistensia i dominio. A usa varios taktika pa kibra e forsa di e movimento, manera intimidashon, menasa, deskredita e lidernan ets. ets., pero sinembargo nan no por a logra para e desaroyo di e movimento sindikal.

No tabata posibel pa ariba un termino kortiko haña un bista kla di e inisio di e movimento sindikal na Aruba. Un kos ku a sali na kla ta ku ya prome ku añanan 50 imigrantenan di Caribe ingles a hasi un intento pa organisá e trahadornan, pero nan no a logra den nan intentonan.

E sindikalismo ku nos konose awe a originá un trinta of binti sinko aña pasá. Aki na Aruba tambe e situashon sosio-ekonomiko, kultural i politiko di e tempo ei a pone ku e trahadornan arubano a sinti e nesesidat di kuminsa organisá nan mes. Sinembargo ta bon pa nota ku por lo general e posishon di e trahadornan di Aruba tabata bastante miho na inisio di e sindikalismo arubano kompará ku e situashon na e regionnan menshoná ariba. E establisimento di e refinería Lago na Aruba a trese kambionan grandi den e komunidat arubano. E isla a drenta den un era di prosperidat relativo i di modernisashon, e poblashon a krese enormemente dor di e imigrashon di e region di Caribe i Latino Amerika, a duna inisio na e mehorashon di e infrastruktura, e kantidat i e variedat di skol a aumenta, ets. ets. Ademas e desaroyo relampago aki tabata tin komo konsekuensia ku Aruba a kuminsa demandá un status politiko autónomo.

Den añanan 50 Lago a kuminsa kita e trahadornan ku a bira superfluo a kausa di e automatisashon di e kompania i e situashon na Aruba a kuminsa perta. →

Pues mas i mas e trahadornan a kuminsa sinti e nesesidat pa organisá nan mes, espesialmente esnan ku tabata traha pafó di Lago bao di kondishonnan di trabao masha desfaborabel.
A purba na tur manera di stroba e sindikatonan den nan funshonamento i hasta por bisa ku gobernantenan di e tempo ei tabata hasi uso di metodonan anti-demokratiko i ku nan a demostra klaramente nan aktitut anti-trahador. Apesar ku sindikalismo a sobrebibi tur e kontratemponan aki nos ta di opinion ku e kampaña kontra sindikalismo sin duda a influensia e manera ku trahadornan ta wak sindikalismo i nan akseptashon di organisashonnan sindikal. Tradishonalmente politika arubano ta depende hopi di e sistema di paternalismo, ku ta enserá entre otro kumpra lealtat di e votadornan en kambio di sierto fabornan (trabao, kas, beka ets). Hopi trahador no ta realisa ku aksep-

tando fabornan asina, nan ta sede parti di nan libertat, p.e. di por bira miembro di un sindikato. Pues pa miedo di nan patron no ta "join" un sindikato o si nan bira miembro mes nan tin miedo pa identifiká nan mes ku nan sindikato.
Pero no ta e politikonan so pa tradishon a purba fomenta un aktitut anti-sindikal serka e trahadornan. Esaki ta konta tambe pa hopi doño di trabao i den e historia kortiko di sindikalismo prensa generalmente a tuma un aktitut ku ta varia entre un posishon anti-sindikalismo i ambivalensia.
Por ultimo mester rekonose ku e problemanan relashona ku e falta di akseptashon di e sindikatonan pa e propio trahado partialmente ta originá den e organisashonnan sindikal mes, pa e.o. e siguiente motibonan:

1. Mayoria di e organisashonnan sindikal no a logra fomentá un movimento di base fuerte, dor di e falta di consientisashon di nan miembronan i esaki debi ku nan a neglisha e edukashon i formashon di e miembresía;
2. No a logra haña un struktura di organisashon adekua ku ta sigura i fasilisita e partisipashon aktivo di e miembronan;
3. Den hopi kaso e presidente/sekretario-general ta okupa un posishon mucho dominante den e organisashon, debi pa e falta di interes i/o kompromiso di e miembro nan;
4. Ta reina un aktitut ambivalente entre e miembronan i e lidernan relashona ku e forma ku e movimento politiko di sindikatonan mester tuma. Sea ta opina ku sindikatonan mester lucha pa un partisipashon real den tur asunto ku ta toka e trahado o ta opina ku trahadornan mes lo mester lanta un partido politiko representando nan interes;
5. E falta di union entre e sindikatonan ku ta debilita nan problema den tur situashon den p.e. un kambio di e struktura di e organisashonnan, den e lantamento di un partido di obrero i hasta lo resulta difisil, pa no bisa imposibel pa yega na un unidat entre e sindikatonan, sentido.
6. Un sistema di enseñansa ku no ta fomenta e konosemento i aktitutnan ku ta nesesario pa e suidadanonan por ta dispuesto pa partisipa aktivamente den nan komunidat; mas bien e ta fomenta pasividat, falta di initiativa i dependensia.

Konklushon

Sindikalismo na Aruba a lanta den un epoka ku a surgi e nesesidat pa e trahadornan uni forsa, pero komo ku mayoria di e organisashonnan a limita na esfuerso na e asina yama "bread and butter issues" i no a purba fomenta un movimento di trahado mas amplio, esaki a kondusi na e situashon aktual, kaminda hopi sindikato ta enfrentando varios problema. E fundeshi di e sindikalismo di Aruba a resulta di ta uno bastante fragil. Den e situashon aktual ta poko realistiko pa buska di mehora e situashon den p.e. un kambio di e struktura di e organisashonnan, den e lantamento di un partido di obrero i hasta lo resulta difisil, pa no bisa imposibel pa yega na un unidat entre e sindikatonan.
E reto grandi di sindikalismo di Aruba pa futuro ta pa reforsá nan base pa medio di edukashon i formashon, e despues sigui pa "tackle" e otro problemanan. ●

Geïntegreerd onderwijs: Een haalbare zaak?

Regelmatig duiken er in de pers berichten op over geïntegreerd onderwijs voor gehandicapte kinderen. Aan deze vorm van onderwijs zijn veel voordelen verbonden. Het grootste voordeel is dat kinderen leren om kinderen, die anders zijn door hun handicap, te accepteren. Niet op een geforceerde manier, maar gewoon in de klas. Een ander voorstel is dat het de overheid goedkoper uitkomt dan institutioneel onderwijs. Op Aruba is het onderwijs aan visueel gehandicapte kinderen al 13 jaar aan de gang en op de vraag, die als titel bij dit artikel staat, kunnen we nu met overtuiging antwoorden: Jazeker is het haalbaar, met de inzet van alle betrokkenen!
Ik zal in dit artikel proberen U wat inzicht te geven in onze manier van werken. Mocht U zodanig geïnteresseerd zijn dat deze summiere informatie niet voldoende is, dan zijn wij graag bereid U diepgaander in te lichten.
FAVI is lid van de Caribbean Council for the Blind, een Caribische organisatie die zeer goede programma's heeft ten behoeve van visueel gehandicapten, ook voor geïntegreerd onderwijs. Naast onze basisopleiding (onderwijzeres) nemen we regelmatig deel aan korte cursussen, zomerkampen enz. om onze kennis op dit speciale terrein te verdiepen en hier op Aruba in praktijk te brengen. FAVI's eerste "itinerant teacher" ontving daarnaast ook een korte opleiding in Denemarken. In dit artikel wordt gesproken over "visueel gehandicapte" kinderen, kinderen dus die óf blind óf slechtziende zijn.

De Arubaanse Stichting voor Visueel Gehandicapten (FAVI) verleent haar diensten aan alle visueel gehandicapten op Aruba, van de wieg tot het graf.
Het merendeel van haar cliënten is niet totaal blind, maar heeft een restvisus, variërend van lichtperceptie tot tunnelinzicht.
De voornaamste oorzaak van blindheid op Aruba is *glaucoom* en *retinopatie.* Wij kunnen die twee oogafwijkingen dikwijls aantreffen bij *bejaarden. Kinderen* echter hebben veelal congenitale oogafwijkingen (dus aangeboren afwijkingen). De meest voorkomende oogafwijkingen bij deze kinderen zijn *congenitale nervus opticus atrofie* en *nystagmus.* Meer informatie over de meest voorkomende oogkwalen in ons gebied kunt U vinden in het onlangs op de markt verschenen boekje "Bista riba bista", verkrijgbaar bij Plaza Bookshop à fl. 2,50.
Een andere oogafwijking is het gevolg van ziekten of door bijwerkingen van medische behandeling *(iatrogenezis).*
Op dit moment verleent de FAVI haar diensten aan 21 kinderen, die geïntegreerd zijn in de bestaande vormen van het reguliere onderwijs op Aruba. De kinderen worden binnen het geïntegreerd onderwijs begeleid door de leerkrachten van de FAVI.
De 5 FAVI-leerkrachten functioneren multi-disciplinair. Het "team" bestaat uit 2 itinerant teachers ("reizende" on-

Integreren van alle visueel gehandicapten op Aruba.

derwijskrachten, ze bezoeken de scholen waar visueel gehandicapte kinderen geplaatst zijn), een sociaal werkster, die tevens coördinatrice is, een rehabilitatie therapeute en een vrijwilligster die de rehabilitatie therapeute assisteert. Vier van deze krachten worden door de overheid gesubsidieerd. Er wordt samengewerkt in een geïntegreerd teamverband voor alle visueel gehandicapten op Aruba.
Vroeger werden visueel gehandicapte kinderen naar Nederland gestuurd om onderwijs te volgen. U kunt zich voorstellen wat dit betekende voor het kind om zo ver weg te zijn van het geboorteeiland, in een ander klimaat, met een andere taal en cultuur.
Bij terugkeer op Aruba konden de kinderen, die inmiddels volwassenen waren geworden, zelfs niet met hun ouders communiceren omdat het Papiaments een vreemde taal voor ze was geworden.
Tevens was het een kostbare zaak om deze kinderen naar het buitenland te sturen. Het toenmalige bestuur van de FAVI koos daarom noodgedwongen voor *integratie.*
FAVI's doelstelling is het integreren van alle visueel gehandicapten op Aruba. De voornaamste component voor integratie van visueel gehandicapte kinderen is de constante interaktie met betrekking tot de school, het milieu van het kind en de gemeenschap.
Een visueel gehandicapt kind heeft dezelfde rechten als ieder ander kind om zich zo volledig mogelijk te ontplooien in onze gemeenschap. Voor de gemeenschap betekent dit het aanvaarden van elkaar als gelijkwaardig, ondanks alle verschillen.
Het gezin speelt een aktieve rol bij de ontwikkeling van het visueel gehandicapte kind.
Het is als het ware de motor voor het creëren van het zelfvertrouwen, het initiatief en ook het gevoel van eigen- →

Favi-gebouw in de Campanastraat.

waarde, wat zeer belangrijk is voor het visueel gehandicapte kind.
Door de inzet van iedere component (school, gemeenschap en gezinssituatie) kan het visueel gehandicapte kind zich ontwikkelen als volwaardig lid van onze gemeenschap.
Op dit moment zijn alle visueel gehandicapte kinderen geïntegreerd in het reguliere onderwijs op Aruba.
Integratie is tot nu toe niet wettelijk geregeld, maar desondanks is de samenwerking die wij van scholen, leerkrachten en Directie Onderwijs, Afdeling Begeleiding (Sectie Pedagogisch Didaktisch Bureau) ontvangen optimaal. Wij zijn al zo'n 13 jaar bezig met ons integratie-programma en we kunnen zeggen, dat we, dankzij de inzet van de gemeenschap, de scholen, de ouders en de FAVI en met de beperkte middelen die wij tot onze beschikking hebben, op het goede spoor zitten. We moeten werken met de bestaande onderwijsvormen, welke die ook zijn of in de toekomst zullen worden. De knelpunten die wij constateren in het veld hebben we dan ook naar voren gebracht in een vergadering met de "Stuurgroep" die zich momenteel met de herstructurering van ons onderwijs bezig houdt.
Cliënten worden naar ons doorverwezen door de jeugdartsendienst, leerkrachten, ouders, vrienden, de afdeling begeleiding pedagogisch didaktisch bureau, teamleden en het bestuur. Bij een van mijn bezoeken op een school kwam ik een visueel gehandicapt kind tegen dat nog niet bij ons bekend was. Hetzelfde geval deed zich voor bij mijn collega, zij heeft ook een visueel gehandicapt kind in een winkeltje ontmoet.

Het is vanzelfsprekend dat wij deze kinderen in ons programma hebben opgenomen. Dat wij van de verschillende instanties in toenemende mate nieuwe cliënten krijgen doorverwezen is te danken aan de goede voorlichtingsprogramma's van de FAVI in deze gemeenschap. Op het ogenblik is het team samen met het bestuur doende om voorlichtingsprogramma te intensiveren en te optimaliseren.
Wat zijn de procedures die gevolgd moeten worden na het verwijzen van een cliënt?
Samen met de maatschappelijk werkster worden de eerste "intake"-gesprekken gevoerd met de ouders. Het is van essentieel belang dat er tussen ouders en de FAVI-werkers een vertrouwenssfeer is, zodat de ouders zich vrij kunnen voelen om informatie over hun kind te geven. Na een aantal gesprekken beginnen we pas met de intake.
Deze intake bestaat uit: medische anamneses van de handicap, observaties van de ouders, persoonlijke gegevens en informatie over het verloop tot nu toe van de ontwikkeling van het kind.
Als het kind al naar school gaat, dan gaan wij met de leerkrachten praten over de ontwikkelingen van het kind. Als het kind naar de oogarts en/of huisarts moet, voeren wij een gesprek met hen over de oogafwijking van het kind. Voordat het kind naar school gaat, begint de itinerant teacher een begeleidingsprocedure met de leerkrachten op de school waar het kind geïntegreerd gaat worden.
Alle gegevens die wij over het kind verzameld hebben, worden in het team besproken om verder te bepalen wat het individuele behandelingsplan van het kind zal worden.
Elk kind dat geïntegreerd wordt, heeft namelijk een individueel behandelingsplan of programma. Dit wordt in nauw teamverband uitgewerkt. Zo'n behandelingsplan omvat de beginsituatie van het kind, doelstellingen op korte en lange termijn, evaluatie en het niveau van de ontwikkeling van het kind. Het plan bevat ook werkterreinen zoals conceptontwikkeling, overleg met en advisering aan de familie en het kind, socialisering en communicatie-technieken, "low vision training" (training van de rest visus), oriëntatie en mobiliteit, etc.
Het werk van de itinerant teacher is veelomvattend, n.l. zij adviseert en begeleidt de ouders en het kind, ditzelfde doet zij met de leerkrachten en de schoolleiding, zij vergroot didaktisch materiaal, stimuleert de rest visus en talrijke andere zaken die aan de orde komen hebben haar aandacht.
Zonder de hulp van vrijwilligers zijn wij nergens en gelukkig kunnen wij rekenen op deze mensen die in hun vrije tijd de itinerant teacher bijstaan voor zover dit mogelijk is.
Er zijn 2 itinerant teachers, die zo' 21 kinderen op 10 verschillende scholen begeleiden. FAVI is begonnen met 6 kinderen en 1 itinerant teacher. Dit impliceert dat een uitbreiding van ons team op dit moment hard nodig is, willen wij ons werk op hetzelfde hoge niveau voortzetten.

→

Ik zal nu verder ingaan op enkele terreinen van het individuele behandelingsplan van het kind.
De itinerant teacher speelt een belangrijke rol in het ontwikkelingsproces van het kind.
Over het algemeen trouwens beïnvloedt een leerkracht het kind wat betreft zijn gevoel en zijn zelfbeeld. De leerkracht kan dit proces stimuleren en activeren. Overleg en advisering houden in het assisteren van het kind om zichzelf te begrijpen en om zelfstandig te functioneren in de gemeenschap en ook het kind leren omgaan met zijn persoonlijke problemen en die oplossen.
Verschillende "counselling" technieken worden toegepast in nauwe samenwerking met de sociaal werkster-coördinatrice, die hiervoor een voortgezette opleiding heeft genoten.
Alle didaktische materialen worden vergroot. Liniëringen worden aangepast voor het kind, dit betekent dat wij alle schriften voor de kinderen zelf maken. Brailleteksten worden geproduceerd door de itinerant teacher en ook door de vrijwilligers op het FAVI-kantoor.
Cassettes met ingesproken lessen worden vervaardigd door de FALPA, de Stichting die zich toelegt op gesproken lektuur. Eén kind maakt gebruik van een t.v.-loupe, een gesloten t.v.-circuit, waarbij het kind een (sterk) vergrote tekst van het te lezen materiaal op het beeldscherm geprojecteerd krijgt.
De visus wordt getest. Hiervoor gebruiken wij de Nathalie Barraga-test en de Bust-test, die door Linda Lindstedt vervaardigd is.
"Low vision"-oefeningen en andere visus-oefeningen worden samen met de rehabilitatietherapeute gedaan. Lichamelijke opvoeding wordt gegeven door een bevoegde gymnastieklerares die dit werk geheel vrijwillig doet. Haar werkterrein omvat het lichaamsschema, de lateralisatie en de ontwikkeling van de grove en fijne motoriek en andere bewegingsopvoedingsoefeningen.
Van tijd tot tijd evalueren wij met haar dit proces bij het kind.
Communicatietechnieken en sociale vaardigheden worden op het FAVI-kantoor aangeleerd. De itinerant teacher en de klasseleerkrachten werken samen aan dit onderdeel van het programma.
Over het algemeen mogen we niet klagen over de samenwerking met de leerkrachten. Wij evalueren het werk wederzijds. Daar waar wij de noodzaak inzien om veranderingen aan te brengen doen wij dit om onze diensten aan onze cliënten te verbeteren.
Het curriculum bevat op dit moment niet de ruimte voor extra activiteiten. Een curriculum zou de individuele pedagogische behoeften van ieder kind moeten verwezenlijken. Door het gebrek aan man/vrouw-kracht moeten we bepaalde zaken echter laten rusten.
Dit schooljaar moeten wij een plan opzetten om onze kinderen op het arbeidsproces voor te bereiden. De rehabilitatietherapeute en de itinerant teacher zullen dan alle componenten van het arbeidsproces moeten analiseren.
Voor dit jaar hebben wij de volgende prioriteiten gesteld: het uitbreiden van onze "low vision" diensten aan de cliënten, het opzetten van een arbeidsplan om onze cliënten die daaraan toe zijn te integreren in het arbeidsproces en ze andere vaardigheden aan te leren (ook individueel) en het ontplooien van extra curriculumactiviteiten om het integratieproces voortgang te doen hebben.
Onze grootste wens is: het aanschaffen van een computer met braille-printer, zodat wij de vrijwilligers die zich nu met het brailleren belasten, vrij kunnen maken voor andere extra activiteiten, Dat kost geld (zo'n fl. 6000,—!), dat weten we en voorlopig zal dat dus een mooie droom blijven . . . ●

FOR DI NOS MESA DI REDAKSHON

Kaso 'Wolff'

E ultimo simannan nos por a tende hopi komentario riba e 'gijzeling' di nos kompañero Wolff. Mirando ku ta trata aki di un sindikalista S&K kier a trese *'en breve'* su punta di bista dilanti, ya ku esaki a haña atenshon ekstenso kaba den prensa.

1. No tin un liña di maneho koherente pa kiko ta trata aktuashon di Ministerio Publiko. Hendenan manera Mc.Quire ta haña otro, trato (miho) ku p.e. Wolff pa ofensanan hopi mas serio. Unda Ministerio Publiko mester aktua lihe i desidido esaki no ta sosode (kaso di acetona ariba waf i e kaso unda un komersiante a ser hañá ku 1 miyon dollar kèsh)!
2. E maneho di atmishon di stranheronan ku kier invertí na Aruba mester ta mas estrikto. Esaki pa evita ku Aruba ta bira un pais labadó di plaka di droga. E kaso di e rumannan Cuntreras (Tweehonderd en Tien N.V.) ta un prueba di esaki.

3. E forma di proseder kontra Wolff por wordo konsiderá tambe un forma *kamuflá i legal* pa sera boka di esnan ku ta kuestioná sierto desaroyonan negativo riba nos isla. I pa asuntonan ku ta *generalmente konosí!*
4. Nos ta rechasá por kompleto e aktitut di nos minister di Bienestar Sosial, Sr. Mito Croes, kalifikando Wolff komo 'Quinta Columna' pa tapa responsabilidat di gobierno den e kaso aki. ●

Vertrek Wim Rutgers

Na een 13-jarig verblijf op Aruba gaat Wim Rutgers wegens gezinsomstandigheden ons verlaten. Daar zullen we even aan moeten wennen. Wim was een algemeen gewaardeerd persoon op Aruba. Zijn lezingen en artikelen voor de Amigoe en Skol & Komunidat (om maar eens twee uitgaven te noemen) getuigden van een gedrevenheid voor de Caribische literatuur in het algemeen en die van Aruba en de Antillen in het bijzonder. Op de valreep verschenen er nog twee boeken van hem: Bon dia, met wie schrijf ik en Het nulde hoofdstuk van de Antilliaanse literatuur. Het laatste boek ligt nog bij de drukker. Dikke pillen weliswaar, maar het doorwerken ervan kost geen enkele moeite, daar staat de boeiende schrijfstijl van Wim borg voor.
Wim, vanaf deze plaats wensen wij je en je gezin een goede tijd toe in Nederland en we vertrouwen erop dat in de komende nummers van Skol & Komunidat nog menig artikel van jouw hand zal verschijnen. ●

Un biaha tawat'in . . .

E. Ruiz-Croes

"Texto" mira como medio di educashon

Na hopi ocaṣhon na scol y pafo di scol, nos sa hasi uso di textonan, sea di nos mes of di otronan. E por ta un storia cu nos ta conta of un buki cu nos ta duna un mucha.
E influensia formativo di textonan por ta grandi. E pregunta ta si tur ora e influensia aki ta cuadra cu loke realmente ta nos meta di educashon.
E articulo aki ta trata algun punto cu ta bale la pena analisa ora cu nos ta busca un texto "adecuado" pa ofrese.

Siña respet

Enseñansa ta ensera hopi mas cu instrukshon. E ta pa un parti grandi educashon tame.
Kico nos kier logra serca un mucha? Nos no por ta contento cu e logra dominio di materia so. Cu e sa su tafelnan y e por skirbi hulandes sin fout ta bunita, pero no suficiente.
Nos kier traha tambe na su desaroyo como hende. Nos lo kier pa mañan e lo por para riba su pia, traha pa su pan, respeta husticia, vota consiente etc. Pero esakinan ainda no ta suficiente.
Nos lo desea tambe pa e bira un hende cu bista y sintimento pa situashon di otro hende, cu e lo lucha contra inhusticia y cu e tin bienestar di tur hende na pecho.
E articulo aki ta sali for di punto di bista cu un di nos metanan prinsipal di educashon ta: Siña e mucha respeta su mes, respeta tur otro, respeta derechonan humano.
Ta interesante pa señala ki balor expertonan ta duna na educashon y enseñansa en particular den ehecushon di derechonan humano. Asta ta asina cu sierto di nan ta considera enseñansa e unico proseso sosial institutonalisa capas pa garantisa ehecushon di e derechonan aki. E unico pa kibra cu discriminashon, prehuisio y intoleransia. (E. Odio - 1985)
Dicon enseñansa? Hende mayoria bes no ta actua como individuo, pero como miembro di un grupo. E ta siña sinti y hasi manera e grupo ta pemiti'e y obligu'e. Si e grupo ta discrimina, tin prehuisio y ta intolerante pa cu otro grupo por ehempel, cada miembro, cu nunca a siña otro, tin e tendensia pa lanta mescos.
Aki e poder di enseñansa ta: siña un mucha kico ta derechonan humano, sin'e respeta nan y asina kibra cu custumber- y tradishonnan cu ta stroba nan ehecushon.

Textonan

Textonan ta un medio hopi usa den enseñansa. Cuminsando cu contamento di storia, bisa versjes y canta serca e chikitonan te na lesamento, aclarashon di texto etc. serca e grandinan. Asta nos por considera texto di poppenkast, comedia, pelicula etc.
Textonan ta hopi biaha carga cu un of mas mensahe, sea intenshonal of no, directo of no. Un texto ta refleha pensamento di e autor, su manera di mira cosnan, su intenshonnan pedagogico. Cu e ultimo aki mi kier men cu e ta pinta mundo manera cu e kier pa e mucha mir'e. E ta lanta e sintimentonan cu e kier pa e mucha sinti.
Mayoria bes nos ta usa textonan cu nos mes no a traha. Esei kier men cu nos ta ofrese e mucha un pensamento, un opinion, un bista, un fantasía kisas di e autor(a). Con leu su ideanan, su manera di mira cosnan ta cuadra cu loke nos kier siña e mucha? Su mensahe ta sirbi nos meta di educashon?
Trahando cu muchanan grandi naturalmente por discutí diferensia di opinion cu e autor di e texto. Cu muchanan mas chikito si nos ta mas mara na e contenido di e texto.
Como maestro/educado/lider nos ta responsabel pa e contenido di textonan cu nos ta ofrese, maske cu ta di otronan nos a fia nan. Nos tin un deber pa scohe textonan consientemente.
Aki ta sigui algun punto cu ta bale la pena pensa ariba ora di evalua y scohe un texto pa ofrese na un mucha.

Rasa

Un di e factornan rond di cua historicamente a desaroya mas discriminashon na mundo ta: rasa. Con e autor ta trata e tema aki? Ki papel hendenan di e diferente rasanan ta hunga den e texto?. Nan ta presenta como igual den balor? Of ... esun rasa semper ta hunga un papel superior y e otro un papel inferior? E ta pone asosiashonnan irrasonable entre aspectonan di apariensia y caracter di hende?
Algun ehempel:

• E mucha describi como bunita y di bon caracter (hopi biaha e tin cabei gel y wowo blou!) vs. e mucha describi como mahos y cu mal caracter (hopi biaha e tin cabei y wowo scur!)

Si nos meta ta pa siña e mucha cu tur hende ta bal igual, sin importa su apariensia, anto tipo di storia asina ta kibra loke nos ta purba crea.

• E europeo of mericano cu mester siña e "inboorling" tur cos. Sierto bukinan ta crea e impreshon cu henter mundo ta sinta ta spera riba un par di europeo blanco pa bin resolve nan problemanan (Pensa riba: Kuifje, Suske en Wiske). →

And the king had a daughter, and the queen had a daughter. And the king's daughter was bonny and good-natured, and everybody liked her. But the queen's daughter was ugly and ill-natured, and nobody liked her.

Sexo

Ki luga hende muhe ta haya den e textonan cu nos ta ofrese?

Pa siglonan largo hende muhe a hunga un papel hopi spesifico den literatura: di mama, esposa y that's it. E papel aki ta mara na tradishon y espectativanan yen di prehuisio: cu hende muhe lo no ta capas of cu no ta su naturalesa pa hasi algo otro.Cu hende muhe por traha pa su famia y pa su pais, lucha pa un meta, partisipa den politica etc. no tawata wordo ni menshona.

Cu tur respet y apresio pa e echo cu Carmen Herrera a presenta un comedia na papiamento "E recompensa", mi kier a hasi algun remarca relashona cu e tema aki:

• Relashon Daniela/Don:

Dicon Daniela mester hasi asina verlegen, play hard to get pa Don?

E moveshonnan exagera di Daniela ta pa mustra su "feminidad"?

Dicon Don a haya un papel sigur di su mes, superior den su actuashon y Daniela net contrario?

Tawata nesesario pa duna Daniela un pasado "limpi"?

• Hende muhe como cabes di famia y educado:

Pa cuminsa: un famia di mama cu yiu por sinti su mes masha completo como famia!

Dicon Daniela lo no por ta un bon educado pa su yiunan su so?

Madui como educado: "Nan mester di un tata, pasobra nan no ta scucha ora mi papia cu nan."(!)

Dicon di Don si e muchanan ta tende di biaha di stop di pleita/bringa?

Si nos como educado kier kibra cu e prehuisio cu ta existi contra hende muhe y dun'e e dignidad cu tur ser humano merese, cu derecho pa partisipa riba tur tereno den bida: sosial, politico, economico, cultural, anto nos lo mester busca (of crea) textonan cu ta refleha igualdad entre e dos sexonan.

Pueblonan aheno

Con pueblonan aheno ta pintá den e texto?

Nan por ta describi na un manera cu ta inspira comprenshon, respet y toleransia pa cu tur grupo di hende, maske con diferente nan ta na nos. E mucha lo sinti cu tur pueblo ta igual di balor, cu no tin custumber, tradishon, religion, apariensia cu ta bal mas cu otro.

Of ... manera den sierto textonan, e paisano di e autor ta hunga semper e rol superior, dominante, sabi?

Remarcable aki ta e echo cu nos mayor parti a wordo lanta cu bukinan hulandes. Pero pa e escritor hulandes nos mes ta un pueblo aheno. Ora e skirbi "wij" no ta nos e kier men, pero e hulandesnan. Ki afecto e asercamento aki tin despues di tanto aña di enseñansa na hulandes? Nos a siña mira nos mes como un pueblo aheno? Nos a siña wak dor di un bril cu no ta di nos? Y ... e textonan cu nos mester a lesa a crea sufisiente respet pa pueblonan aheno pa nos por a siña respeta nos mes???

Relashon familiar

Si un mucha continuamente ta tende, lesa storianan cu ta trata famianan cu ta consisti di tata-mama-yiu den harmonia, e impreshon por wordo crea, cu esaki ta e unico institushon corecto y digno di respet.

Na Aruba y tur caminda di mundo ta existi hopi famia cu ta biba den un situashon diferente. (mama-yiu, wela den cas etc.) Muchanan cu ta lanta den un famia diferente asina (cu pakiko lo no ta o.k.?) tambe tin nesesidad di storianan den cua e por reconose su mes y su situashon.

Ta interesante pa wak tambe con e mayor(nan) ta wordo presenta. Como ehemplar (nunca kiboca, nunca desunion etc.) of humano yen di fout manera nos tur ta?

Sa trata topiconan manera divorsio, alcoholismo? Nan ta zona pisa pa un mucha? Pero cuanto di nan no ta "biba" nan, anto no den storia! Na mi opinion un tema "pisa" por wordo trata na un manera simpel tambe, na un nivel cu ta cuadra cu desaroyo di e mucha.

Guera

Ki balor ta wordo duna na patriotismo por ehempel? E ta wordo presenta como un motibo pa usa arma?

Y guera mes? E ta un suseso yen di tenshon y aventura (Rambo!) of un manera kens pa mata y muri?

Ki balor e texto ta duna na "curashi", "cobardia", "obedensia di autoridad"? E escritor ta propaga toleransia, respet pa cu otro pueblonan y amistad entre tur pueblo?

Mas aspecto

Politica:

Presentashon rikesa/probesa

Paisnan menos desaroya/paisnan imperialista

Descripshon di rebeldia contra inhustisia.

Crueldad/Agresividad:

Nan ta wordo condena? Of nan ta sosode "como si nada"?

Actitud critico:

E ta wordo stimula of kibra? Ki rol e muchanan den e texto ta hunga? Nan tin algo di bisa?

Y last but not least ... tur balor cu nos como educado ta haya importante pa crea den un mucha.

E presentacion

Den e buki "Op vooroordelen bekeken" di SLO nan ta trata un lista di 4 punto di salida pa cua nos por reconose prehuicio, intoleransia y discriminashon den texto.

a. Uso di idioma negativo:

Bou di esaki ta cai uso di palabranan cu peso negativo (p.e. primitivo) of hasi negativo dor di uso di parentesis (su "cas") y tambe asosiashonnan manera: nos-sabi-bon vs. nan-bobo-malo.

b. Caracterisashon estereotipo:

Bou di e punto aki ta cai negligensia di diferesia entre individuonan den un grupo. Expreshonnan manera: hende di tal luga ta ladron, hende di tal grupo semper ta actua tal manera.

Tambe ilustrashonnan den forma di caricatura (muhe preto gordo cu cuchara den man).

c. Presentashon selectivo y di un banda so:

Aki ta referi na falta di informashon completo y corecto ora di presenta algo. (bisa p.e.: Na Brazil tin mucho hende, pesei tin pobresa).

Tambe por pensa aki riba presentashon di hende y su custumbernan como exotico sin informa tocante balor y normanan cu ta hunga un rol.

→ *Cont. na pag. 13*

Een boek voor de lijst

Hoe kunnen we onze leerlingen, onze jongeren aan het lezen krijgen?
Een vraag die vele wanhopige leerkrachten stellen.
Het eenvoudigste antwoord is: Geef ze boeken die hen aanspreken.
En dat is de laatste tijd niet zo moeilijk. Er zijn in de afgelopen jaren heel wat goede jeugdboeken verschenen, die vlot lezen, op een aantrekkelijke manier jeugdproblemen behandelen en die bovendien literair gezien niet onderdoen voor boeken voor volwassenen.
En waarom zouden we onze leerlingen de eerste literaire stappen niet laten doen met Antilliaanse en Arubaanse jeugdboeken? De boeken van schrijvers als Sonia Garmers, Diana Lebacs, Desiree Correa, Josette Daal, Frances Kelly en nu ook van Richard Piternella zijn daartoe uitermate geschikt.
De vaak aangepaste taal en de herkenbare situaties maken dat de jonge lezer niet zo hoeft te worstelen om door het boek heen te komen en dat alleen kan heel positief werken.

Vlotte schrijfstijl . . .

Stijl en taalgebruik

Richard Piternella heeft een vlotte schrijfstijl. Als lezer vlieg je door het boek heen en vooral voor de jonge, onervaren lezer is dit zeer belangrijk: je kunt doorlezen zonder moeilijke obstakels tegen te komen. Piternella maakt graag gebruik van woordspelingen en beelden die best humoristisch aandoen. Geslaagd vind ik op bladzijde 6 "Ik zou niet weten hoe hij binnen moest komen. Sluipend als een tijger? Nee, kruipend als een leguaan die van kleur verschiet, dan ziet niemand hem komen en gaan." Geslaagd is ook op blz. 7 "...net Lego-speelgoed. Alleen is echte Lego mooi."
Soms doet een opmerking wat geforceerd aan, zoals op blz. 8: "Allemaal extra vracht om mee te dragen, alhoewel ... je kan er lekker aan gekriebeld worden. Nee, je laten kriebelen of het zelf doen." Die laatste zin lijkt mij overbodig, want "gekriebeld worden" en "je laten kriebelen" komen volgens mij op hetzelfde neer.
Hier en daar kan de woordkeuze ook wat gevarieerder. Zie bijvoorbeeld het gebruik van het woord "hol":
"Raar, dat geluid in huis. Zo hol. Een hol geluid in ons huis als een hol." (blz. 5). Hier is het een aannemelijke woordspeling. Maar als ook op blz. 9 staat: "Van veraf lijken de huisjes op holletjes", op blz. 81: "In de verte hoor ik een hol geluid. De klok." en op blz. 103 weer "Een hol geluid", vind ik het niet origineel meer.
En die twee jongens, op blz. 14 en 18, die allebei op Michael Jackson lijken? Zijn er geen andere opvallende types?
Maar het taalgebruik op zich is prima. De taal in deze roman is een taalkundig verantwoord, voor onze kinderen duidelijk en zeker niet kinderlijk of kinderachtig Nederlands.

Plaats van handeling en titel

Richard Piternella situeert het verhaal op Curaçao, omdat hij zijn Curaçaose ervaringen erin heeft verwerkt. (Zie S&K 2/88).
De situaties in het verhaal en de ervaringen van de hoofdpersoon Misha zijn ook door onze Arubaanse jongeren heel goed te herkennen.
Misha woont in de volkswoningenwijk *Seru Cuna*, een symbolisch lijkende naam: *cuna* is *wieg*. Verwijst de naam naar *baby*? Is er een verband met de *crèche* op blz. 9?
De beachparty vindt plaats aan de *Catarabaai*. "Catara" betekent "snot", "neusvocht". Dit zou kunnen verwijzen naar verdriet, huilen: het zich ziek voelen van Misha en de grote schrik als Carla haar vertelt wat ze vermoedt, wat in tegenstelling staat tot het feestgewoel om haar heen.
Misha gaat elke zaterdag met haar vriendin Carla naar *Punda*. Punda is erg belangrijk, want daar ontmoet ze stiekem Erik, door wie zij in problemen raakt.
Misha heeft een geliefde plek, een rotsheuvel waar ze een mooi uitzicht heeft op de zee en op Seru Cuna. Daar gaat ze altijd naartoe als ze tot rust wil komen, als ze wil nadenken, ook als ze gewoon wil genieten van de zee en de ondergaande zon. Daar gaat ze ook naartoe om het uit te maken met Erik. De beslissing om het uit te maken met Erik wordt ook op de heuvel genomen in een verhelderend gesprek met Carla. Daar huilt ze ook eindelijk voor het eerst na alles wat ze heeft meegemaakt. (blz. 86-87)
De titel van de roman is afkomstig van de passage op blz. 87 als ze getroost wordt door de trouwe Carla: "Heeft je moeder je nooit verteld dat een vrouw niet mag huilen bij de zee? Een vrouw maakt de zee woest wanneer ze dat doet. Je moet oppassen, het is gevaarlijk."

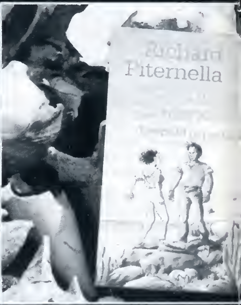
De tijdshandeling in het verhaal

De tijdsduur, de vertelde tijd is ongeveer twee weken. In het begin heb ik wel wat moeite met het bepalen van de dagen waarop alles gebeurt. Dat zou op zich geen probleem geweest zijn, als de dagen niet zo nadrukkelijk worden genoemd.
In hoofdstuk één moet het donderdag zijn, want op bladzijde 8 denkt Misha: "Gelukkig, morgen is het vrijdag, daarna het weekend vrij, twee dagen om te genieten."

→

NIET H
BIJ D

van Richar

**Met de publicatie van "Niet h Piternella een traditie voort baanse auteurs schrijven voor de nummers 4/85, 3/86, 2/88). op Aruba gebooren. Hij hee Wetenschappen gestudeerd e Organisatie en Efficiency.
"Niet huilen bij de zee" is zijn romans, echter niet zijn eerste met subsidie van Cede Antiyas nikashon", een boekje met ad 7/86 hebben we daar aandacht Kortgeleden heeft hij op Tele- fundeshi fuerte pa bo yiu," be gezin en opvoeding. Ook deze een boekje worden uitgegeven**

Met plez
en wijzer

HUILEN

E ZEE

d Piternella

huilen bij de zee" zet Richard
die in 1984 begonnen is: Aru-
de (Arubaanse) jeugd. (Zie S&K
Richard Piternella werd in 1950
ft in Nederland Pedagogische
en werkt momenteel bij Bureau

debuut als schrijver van jeugd-
e publicatie. In 1986 verscheen
s "Abo i bo maletin pa ku komu-
viezen aan opvoeders. In S&K
aan besteed.
-Aruba een serie verzorgd, "Un
staande uit korte lezingen over
e lezingen zullen binnenkort in
n.

zier lezen

r worden!!

De zondag daarvoor was ze met Carla en Gachi op de beachparty, waar ze het verhaal van Carla heeft gehoord. Op die *zondag* spreekt Carla ook met haar af voor de volgende dag: "Kom morgen om een uur of vijf bij me langs" (blz. 27). En: "Dat was gisteren, zondag. Die zondag!" (blz. 27). Dan moet het in hoofdstuk een *maandag* zijn en niet *donderdag*. Dat bewijst ook de zinsnede op blz. 7: "nadenken over wat Carla gisteren tegen me zei." En als op blz. 29 staat: "Ik heb hem vanmiddag gebeld en je kan morgenmiddag om drie uur bij hem terecht", dan is morgenmiddag toch *dinsdag*?
Op blz. 42 staat: "De dokter zal je morgenmiddag onderzoeken." Is dat dan niet *woensdag*? Maar ze zit pas op *donderdagmiddag* (blz. 50) bij de dokter. Een beetje verwarrend.
Op bladzijde 8 is er een opvallende tijdverdichting: de tijd gaat daar zo snel, dat Misha's gedachten verschillende sprongen maken; in elke alinea zitten we een stuk verder in de tijd.
Grotere tijdsprongen worden aangegeven door interlinies binnen de hoofdstukken. Er zijn zeven hoofdstukken, zonder titels of nummers. In elke hoofdstuk is het een dag of een paar dagen later!
In de twee weken dat het verhaal duurt, gebeurt er veel in het leven van Misha; de schrijver weidt echter niet uit over zaken die er niet toe doen, waardoor het verhaal een vlot verloop heeft.
De roman speelt zich af in onze moderne tijd, is in de tegenwoordige tijd geschreven en is chronologisch verteld, De chronologie wordt onderbroken door enkele belangrijke "flashbacks", namelijk het verhaal van Carla aan Misha en de verhalen van Misha aan de hulpverlener.

De vertelsituatie en de personages

We hebben hier te maken met een *ikroman*. De "ik" is hoofdpersoon Misha die haar verhaal vertelt: de lezer ziet alles door de ogen van Misha, ook de personages om haar heen.
Misha is daardoor ook de enige personage die "volledig" op ons overkomt, de enige "round character", met haar gedachten, haar gevoelens en alles wat haar overkomt. Misha is een mooi meisje en dat weet ze ook: ze pronkt graag met haar lichaam. Ze gaat om met knappe, stoere Erik, met wie ze ook sexueel contact heeft. Ze verkeert echter in een verbazingwekkende onwetendheid ten aanzien van de sexualiteit. Ze is bijzonder naïef en denkt dat ze met haar vijftien jaren niet zwanger kan worden.
Ze heeft een grote behoefte aan geborgenheid, die ze niet bij haar moeder kan vinden, één van de redenen waarom ze zo gehecht is aan Erik: "Ik voel nog hoe ik tegen hem aan kroop, hoe hij zijn handen naar me uitstrekte. Zijn vingers, zijn hand, arm om mijn schouders ... zijn lichaamswarmte ... Het leek alsof ik daar jaren op had zitten wachten." (blz. 65-66)
Door de gesprekken met de hulpverlener Dick en ook door de gesprekken met Carla gaan haar langzamerhand de ogen open, waardoor ze ook op een gegeven moment Dicks hulp niet meer nodig heeft: "Ik weet mijn weetje nu over mezelf en over Dick!" (Laatste zin van de roman, blz. 107)
Ze maakt heel duidelijk een ontwikkeling mee in die twee weken.

Op het tweede plan staan Carla, Erik en moeder, in die volgorde.
Carla is vanaf het begin heel belangrijk: zij is Misha's beste, trouwe vriendin. De dialogen tussen Misha en Carla zijn erg belangrijk: daaruit blijkt dat Carla heel verstandig en ondernemend is. Zij heeft in de gaten wat er met Misha aan de hand is. Carla is ook degene die Misha probeert wakker te schudden en die haar ook daadwerkelijk helpt: zij opent het gesprek met Misha, zij maakt een afspraak met de hulpverlener en zij helpt Misha ook in haar beslissing te breken met Erik."Je moet het leven niet moeilijker maken dan het al is. Maak het anders uit met Erik."(blz. 87)
Het verhaal begint met Misha's gedachten over en haar gevoelens voor *Erik*. Misha vertelt veel over hem aan de hulpverlener en aan Carla. Maar Erik wordt pas handelende persoon in het voorlaatste hoofdstuk, waar de confrontatie tussen hem en Misha plaatsvindt, die eindigt in de definitieve breuk.
Erik is een verpersoonlijking van de "macho brabo", voor wie de vrouw enkel hoofd- of bijgerecht is (zie blz. 86), die vindt dat vrouwen klein gehouden moeten worden, die vindt dat Gachi geen echte kerel is en die wraak neemt als Misha het uitmaakt.

Moeder is van deze drie personages de meest vage. Ze is dat ook voor Misha. Misha heeft geen goed contact met haar. Moeder is wel erg bezorgd om Misha, Misha begrijpt echter niet waarom. Het waarom begint haar pas in deze weken duidelijk te worden. Pas op ongeveer de helft van het verhaal, als Misha terug is van de dokter waar ze de miskraam heeft gehad, komt er een toenadering. Dan pas vertelt moeder meer van zichzelf en van haar angsten om Misha. Er is een toenadering, echter nog geen contact. "Ja, als ze jaren geleden zo met me gesproken had, nog voor ik haar een vervelend mens vond! Ze had eerder moeten praten, mij moeten uitleggen waarom vader was weggegaan, en niet zo moeten vitten elke keer. Daar zeg je beslist niet mee dat je om iemand geeft."

De andere figuren, Gachi, Pilo, Leo en Luti, blijven typen op de achtergrond, Gachi echter minder dan de andere drie.
Gachi is de sympathieke vriend van Carla, die zo tegengesteld is aan Erik. Hij is een volwassen jongemen, die weet wat zijn verantwoordelijkheden zijn, ook ten aanzien van Carla.
Pilo is de bezorgde broer van Carla.
Luti en *Leo* zijn "lief als ze weg zijn. Niet dichtbij, veraf." (blz. 6) Ze worden beschreven als nietsnutters die altijd de straat op zijn en klusjes opknappen op zaterdag om de week door te komen.
De *hulpverlener Dick* en vooral ook de *dokter* blijven figuren op de achtergrond, ook in de dialogen, omdat het in de dialogen gaat →

om Misha. Hun gesprekspartner is Misha en het is haar persoonlijkheid die in deze gesprekken steeds meer vorm krijgt.

De thematiek

Sexualiteit staat centraal in deze jeugdroman of beter gezegd de *onwetendheid ten aanzien van de sexualiteit en de gevolgen daarvan.* Heel subtiel en geleidelijk wordt dit thema geïntroduceerd in het eerste hoofdstuk door middel van het woord "buik", dat van bladzijde 5 tot en met bladzijde 10 twaalf (12) keer wordt gebruikt en elke keer sterker in betekenis: bij de tweede keer begin je vaag aan sexualiteit te denken, bij de zesde keer begin je te vermoeden dat er iets mee aan de hand is, maar pas bij de twaalfde keer weet je als lezer zeker dat er iets is, als Misha terugdenkt aan dat vermoeden dat Carla de vorige dag heeft uitgesproken: "Let maar eens op je buik (...)," (blz. 10) "Buik" wordt hier expliciet verbonden met zwangerschap.

Ik beleef de dingen zelf heel sterk . . .

Hiermee is ook de kern van het probleem gegeven: Misha heeft sexuele gemeenschap met haar vriend Erik, maar ze beseft niet dat ze daardoor in verwachting kan raken: "Dat kan mij niet overkomen en dat weet jij ook." (blz. 16) en "Je kunt op deze leeftijd niet eens zwanger raken. Daar zijn we te jong voor." (blz. 22)
Een bijna onwaarschijnlijke onwetendheid ten aanzien van de sexualiteit dat we direct in verband kunnen zien met de volgende motieven:

– *Sexualiteit in de opvoeding is taboe.*

Moeder is zeer bezorgd over Mishga, maar ze praat nergens over. Misha echter heeft een duidelijke behoefte aan praten: "Af en toe heb ik de neiging moeder te vragen hoe zij zich gevoeld heeft toe ze vijftien was. Elke keer hou ik me in. Toch zou ik het graag willen weten. Zij moet toch ook verliefd zijn geweest toen ze jong was?" (blz. 11) en "Ik wou dat ik haar kon vertrouwen als een echte moeder, met haar kon praten, haar kon vertellen over Erik en de vriendjes die ik gehad heb. Ik durf het niet. Nooit gedurfd. Altijd die angst om uitgemaakt te worden voor slet, of nog erger." (blz. 30)
Moeder insinueert alleen maar, is verre van duidelijk: "Moeder zag me een keer met een jongen praten. Wat was ze kwaad! Ik moest maar oppassen ... zo begon het ... en zo zat zij in de problemen en ik met een dikke buik. Ik begreep er niet veel van. Het interesseerde me verder niet wat ze zei." (blz. 37)
Moeder beseft wel dat zij tekort schiet: "Ik ben aldoor bang dat er iets met jou gebeurt. Toen ik die roddels over jou hoorde, werd ik ongerust. Ik vond dat ik in moest grijpen, maar ik wist niet hoe." (blz. 56)
Misha wil haar vertellen wat haar is overkomen, maar: "Ik zal het nooit durven." (blz. 61)
– *De opvoeding thuis geschiedt op een onverantwoordelijke manier.*
De relatie met moeder is niet optimaal, er is geen echt contact tussen moeder en dochter. Misha verlangt er wel naar (blz. 30) en halverwege de roman lijkt het er op dat ook moeder verbetering wenst in de relatie met haar dochter. "Ik merk dat de houding van mama tegenover mij ook veranderd is." (blz. 79) en "Even had ik het trotse gevoel dat ik een èchte moeder had. Of kwam het omdat ik nu pas een èchte dochter was?" (blz. 80) Moeder is van goede wil en gaat ook de jongens, die eigenlijk meer dan Misha verwaarloosd worden, aanpakken. (blz. 60)
– *De sexuele voorlichting op school is niet voldoende.*
Misha heeft er niets van begrepen. Carla heeft meer geluk gehad met de verhelderende informatie die ze op school heeft gehad: "Misha, dat was voor het eerst dat ik me realiseerde dat ik echt veel wist. Ik begreep alleen niet alles. Bij weten hoort begrijpen." (blz. 17)
De dokter uit deze kritiek: "Waarom lichten ze die schapen ook niet beter voor!" (blz. 54) De fabeltjes rond de sexualiteit moeten de wereld uit. Carla weet de weg te vinden naar "Famia Planeá" en Misha kan terecht bij een hulpverlener die haar via gesprekken helpt. De hulpverlener schakelt ook een arts in die Misha moet onderzoeken.
– *Tienerzwangerschap: een logisch gevolg van een gebrekkige sexuele opvoeding.*
De sexuele voorlichting die Misha ooit gekregen heeft, heeft haar niet wijzer gemaakt. Ze heeft sexuele relatie met Erik, maar staat er geen moment bij stil dat ze zwanger kan raken. Als ze zwanger raakt heeft ze dat niet in de gaten en wijt ze haar buikpijn aan verkeerd eten. Bij de dokter die haar zal onderzoeken, krijgt ze een spontane abortus. "Te veel spanning, te weinig rust, een lichaam dat niet zover ontwikkeld is om een baby te dragen. Je bent wel degelijk zwanger geweest." (blz. 54) Even later denkt Misha aan haar moeder: "Soms denk ik dat ze er gewoon op zit te wachten dat ik haar kom vertellen dat "het zover is". Ik ben zwanger. Af en toe doet ze, of het me vroeg of laat overkomt. Ze moest eens weten!" (blz. 55) Misha verwijt haar moeder dat ze niet duidelijk is geweest. De spontane abortus was haar geluk. Een paar dagen later schreeuwt ze het uit: "Nee, geen kind, niet van Erik. Mij niet gezien! Hij zoekt maar een ander." Ze is er niet klaar voor. Bovendien blijkt Erik een machista eerste klas te zijn.
– *Het machismo is een enorme belemmering voor een gezonde man-vrouw-verhouding.*
Misha peinst: "Als je nagaat is een meisje weinig plezier gegund. Een jongen gaat altijd vrijuit. Als ik aan mijn broers denk ... ma scheldt hun wel altijd hun huid vol, maar ondertussen doen ze waar ze zin in hebben. Al zouden ze een kind bij een vrouw of meisje maken, dan moet dat meisje maar eens bewijzen dat het kind van hem is." (blz. 44)
Erik "leeft bij de gratie van vrouwen", vindt dat Martine, "moet leren dat hier de mannen het voor het zeggen hebben". Martine, de Hollandse vriendin van Erik heeft de touwtjes in handen en Erik zegt daarover: "Voor mij is het een uitdaging om haar klein te krijgen, haar te leren dat ík haar zal leiden en niet omgekeerd." (blz. 98)
Erik kan het niet helpen dat Misha het uitmaakt. Een mán moet volgens hem bepalen wanneer hij het uitmaakt en waarom. (blz. 97) Zo zit hij vol egoïstische, machistische ideeën, die hij van zijn vader heeft overgenomen. Gelukkig staat tegenover macho Erik Gachi die een voorbeeld is van hoe het ook kan.

Ik heb geprobeerd hier de belangrijkste aspecten van de thematiek aan te duiden. Er zitten in de roman nog enkele kleinere motiefjes, die de schrijver niet uitwerkt. Om maar een paar te noemen: de functie van creĉhes, het probleem van de jonge, ongehuwde moeders, het geroddel, het eten van junk-voedsel, de aandachtvragerij, sociale problemen die bij Misha opkomen als ze vanaf haar geliefde heuvel naar Seru Cuna kijkt. (blz. 9)
Dit boek biedt naast leesplezier ook veel stof tot discussie, niet alleen tijdens de lessen Nederlands, maar zeker ook in de lessen maatschappijleer.
Het is een roman die onze tieners zullen verslinden, of ze hem nou mooi vinden of stom. Velen zullen Misha maar een erg dom kind vinden dat heel erg veel geluk gehad heeft. Ik geloof echter dat dit boek in ieder geval een aantal kinderen zal helpen niet zo dom te zijn. ●

Joyce Pereira

Un biaha tawat'in ...

Cont. di pag. 9

d. Fragmentashon y isolashon:

Bou di e punto aki ta cai tratamento separa di gruponan sin menshona e balor di union entre grupo-, pueblonan y e enrikesemento cu union ta trese cu ne. Tambe falta di contexto historico ora di trata susesonan por crea mal-comprenshon y prehuisio. (p.e. informa tocante e rol cu Hulanda ta hunga awe pa nos y Antias sin menshona e rol cu el a hunga den pasado).

Toleransia y amistad entre tur grupo etnico.

Finalmente ...
Articulo 26 di Declarashon di Derechonan Humano a encargá enseñansa cu e meta: Fortalese respet pa derechonan y libertadnan fundamental, stimula comprenshon. toleransia y amistad entre tur nashon, grupo etnico y religioso y promove desaroyo di actividadnan di Nashonnan Uni pa mantenshon di pas.

Nos ta cumpliendo? •

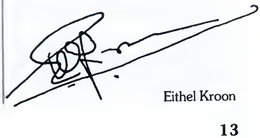
Literatura:
1. *Lea Dasberg - Het kinderboek als opvoeder- van Gorcum - 1981.*
2. *Instituto Interamericano de Derechos Humanos - Educacion y derechos humanos - Libro Libre - 1985.*
3. *S.L.O. Op vooroordelen bekeken - 1987.*

Y KICO ABO TA PENSA?

Nos pregunta pa e edishon aki ta:
Sindicatonan semper a y ta boga pa un partisipashon real den asuntonan cu ta toca trahado. Tin hende cu ta kere cu esei ta posible solamente si sindicatonan *drenta arena politico.* Kico abo ta pensa di esaki?

Ami ta convencí, cu tanten trahadornan no mira e necesidad, pa (mas lihé posibel) uni den UN partido politico, cu miras riba un participacion REAL den Parlamento, esta den gobernacion di Aruba, sindicalismo ta keda un "YO-YO", ... un wega di "sube y baja", cu nunca lo conduci na un futuro husto pa e trahador Arubano.
Experiencia di añanan largo di frustracion ya mester a siña nos, cu un clase trahador dividi segun posicion social y conviccion (color) politico, nunca lo por exigi respet of comprension di cualkier gobierno cu sinta pa un periodo di 4 aña.
Teniendo cuenta cu e forza laboral existente, e fundacion di un Partido di Obrero fuerte na Aruba, no por ta un tarea imposibel, manera hopi sindicalista ta pretendé.
Pami ta incomprensibel e ilógico scucha e 'filosofia', cu sindicalismo no mester mishi cu politica, sabiendo masha bon, cu politica si ta mishi cu sindicalismo, ora e haya ta bon y con cu e haya ta bon.
Si ainda e clase obrero no realizá, cu lidernan sindical no tin absolutamente nada di bisa, tanten cu nan no tuma e decision di uni den un partido politico, participá na eleccion y nombra representante den Parlamento pa participá activamente den gobernacion di nos isla, aki 100 aña ainda sindicalistanan ta sclama pa "participacion real" y mescos awor, for di un distancia prudente.
Pesey ami ta sigui kere, cu si na Inglatera, na Hulanda y na varios otro pais na mundo, partidonan di obrero por a logra un representacion fuerte den gobernacion di nan pais, no tin pakiko na Aruba no por.
Si intentonan den tal direccion por a fracasá den pasado, sigur no ta motibo pa no sigui purba. Y si den pasado e clase trahador no a mustra interes, por ta pa falta di motivacion di parti di lidernan sindical mes.
Ami ta sigui kere den UN Partido di Obrero pa defendé interesnan di tur trahador. Mi NO ta kere den un division di e clase trahador den diferente partido politico. •

Eithel Kroon

Scholing van onderwijsgevenden:

problemen, issues, ontwikkelings- en innovatietrends

drs. Lydia Emerencia

In Skol & Komunidat jrg. 18, nrs. 1 en 2 zijn de twee eerste artikelen over de scholing van onderwijsgevenden verschenen. In deze artikelen werd met name aan de hand van literatuurgegevens enkele problemen, issues, ontwikkelings- en innovatietrends met betrekking tot scholing geschetst.
In dit artikel zal specifiek worden ingegaan op de vernieuwing van het scholingscurriculum op Aruba.

Naar een nieuw curriculum voor het Arubaanse scholingsinstituut

Inleiding

Dit artikel is slechts een schuchtere poging om enkele zaken op een rijtje te zetten met betrekking tot de vernieuwing van het scholingscurriculum op Aruba.
De belangrijkste vragen die hierin aan bod komen zijn de volgende:
Op basis waarvan bepalen we de vernieuwingseisen van het scholingscurriculum?
Op basis van welke criteria bepalen we wat er in het nieuwe curriculum veranderd of benadrukt dient te worden en waarom?
Uitgangspunt bij de beantwoording van deze vragen is dat het scholingsvernieuwingsproces in belangrijke mate *beslissingen* en *keuzen* inhouden.

Faktoren van invloed

In het bepalen van de uitgangspunten en doelstellingen, leerinhouden, werkvormen en evaluatiewijzen van het nieuwe scholingsinstituut zal steeds gekozen moeten worden uit verschillende alternatieven. Enkele faktoren die deze keuze dienen te bepalen zijn:

a. De visie op het Arubaanse onderwijs.
b. De visie op het leren en het onderwijzen.
c. De visie op het leren onderwijzen.

In het hiernavolgende wordt *niet* getracht om bovengenoemde faktoren uitgebreid uit te werken. Het ligt eerder in de bedoeling om te wijzen op enkel lacunes in en/of problemen met betrekking tot onze keuze van deze aspekten.
Door deze leemten en problemen zullen er mijns inziens tijdens het scholingsvernieuwingsproces verschillende momenten zijn waarop er geen pasklare antwoorden voorhanden liggen.

ad. a: Visie op het Arubaanse Onderwijs

Wat weten we van de problemen van ons Arubaanse onderwijs? Welke rol dient het onderwijs te spelen in onze samenleving?
Deze vragen zijn uitermate relevant, omdat tenslotte de scholingsvernieuwing mede tot de oplossing van onderwijsmankementen moet bijdragen en de doelen van het Arubaanse onderwijs moet helpen realiseren.
Wij constateren dat in het beschrijven van de problemen van ons onderwijs we tot nog toe erg sterk denken aan de makkelijker meetbare en waarneembare zaken. Onder andere: de zittenblijvers- en dropoutsproblematiek, de slechte examenresultaten en de doorstroming naar het voortgezet onderwijs. De oorzaken van deze problemen worden nog overwegend gezocht in:
1. Kenmerken van onze "externe educatieve struktuur":
— We geven de kinderen een te korte basisvorming.
— We selecteren te vroeg.
— Er zijn te grote verschillen tussen het kleuter- en het basisonderwijs en het basis- en voortgezet onderwijs.
— We houden niet voldoende rekening met individuele verschillen.
2. Het gegeven van de vreemde voertaal.
3. De niet-aangepaste methoden en leerinhouden.
De problemen en oorzaken die hier genoemd worden zijn allemaal reëel en belangrijk. En toch is dit niet alles.
Mijns inziens hebben we nog te weinig gedaan om de meer *kwalitatieve* kant van onze onderwijsproblemen te analyseren. We hebben natuurlijk veel persoonlijke ervaringen, observaties en meningen. Maar we hebben nog verbijsterend weinig gedaan om op systematische wijze onze kennis met betrekking tot de kwalitatieve kant van ons onderwijs te inventariseren. Ik bedoel hier een zodanige inventarisatie dat hiermee een kennisbestand wordt opgebouwd waarvan onder andere een scholingsinstituut kan profiteren.

Met de kwalitatieve kant van ons onderwijs wordt onder andere bedoeld:
— Op klasniveau: de soorten van interakties tussen leerkracht en leerlingen, de soorten van leerprocessen (en leerresultaten) die bij kinderen tot stand worden gebracht, de manier waarop leerkrachten deze leerprocessen sturen, de sfeer in de klas, de open of verborgen overdracht van waarden, normen en perspektieven en de sociale- en persoonlijkheidsvorming van kinderen.
— Op schoolniveau: de soorten van interakties tussen leerkrachten, schoolklimaat en -cultuur, taakverdelingen en teamgeest en schoolleiding.

. . . vreemde voertaal . . .

Niet alleen voor de scholing van de zittende leerkracht, maar ook voor de initiële opleiding is dit kennisbestand van groot belang. Het ontbreken van dit kennisbestand brengt in de initiële opleiding onder andere met zich mee dat we te weinig in staat zijn om de leerprocessen die studenten in een praktijkschool ondergaan te plannen, te sturen, bij te stellen en te evalueren.

ad. b: Visie op het leren en het onderwijzen

Het is een steeds meer erkend feit dat er zowel met betrekking tot de kennis en de theoriën over leren en onderwijzen er nog →

veel vragen en lacunes zijn.
Traditioneel is het grootste gedeelte van onze kennis over het leren en over leerprocessen afkomstig uit de hoek van de psychologie. Deze kennis is echter vaak gebaseerd op een *bepaald* soort onderzoekingen en experimenten, die vaak een sterk "Laboratorium-karakter" hebben. Het probleem hier is dat leren-in-een-klassesituatie, oftewel de "sociale context van het leren op school" nog niet voldoende is onderzocht. De laatste tijd is dan ook, zeker gezien vanuit scholingsoptiek, niet meer het belangrijkste om te weten hoe het *individuele* kind leert, maar hoe het 'kind-in-een-groep' leert. Tenslotte vindt het leren en het onderwijzen in de school plaats in groepsverband. De laatste jaren vindt er een belangrijke verschuiving plaats in het type onderzoekingen naar het leren. Het onderzoek verplaatst zich meer en meer naar de klas en de sociale context waarin het leren op school plaatsvindt. In dit verband spreekt men weleens van "ecologisch onderzoek". Vooral in Amerika vindt er een lawine van onderzoekingen plaats waarin het klassegebeuren wordt geanalyseerd. (N. Bennett, 1988 en Dunklin e.a. 1987).

Dit alles heeft voor onze scholingsinnovatie-intenties de volgende implikaties: Niet allen zullen we ons grondig moeten gaan verdiepen in wat er allemaal aan onderzoeksresultaten en theorievorming op dit gebied zijn. We zullen tevens het vaak nogal verwarde geheel van gegevens moeten integreren en vertalen in een eigen scholingsdidaktiek. Dit laatste zal wel de moeilijkste opgave zijn.

Het probleem van te snelle ontwikkelingen

Ontwikkelingen op het gebied van onderwijswetenschappen zijn goed; te snelle ontwikkelingen brengen echter problemen.
In de Arubaanse Pedagogische Academie heeft zich, net zoals elders ter wereld, een bepaalde ontwikkeling voorgedaan met betrekking tot het didaktiek-methodiekonderwijs. Ik refereer hier naar het gegeven dat langzaam maar zeker de traditionele didaktiek werd losgelaten en de deur werd geopend voor nieuwe theorieën en ideeën met betrekking tot het leren en onderwijzen.
Vroeger werd het kind gezien als eem tamelijk passief lerend wezen die moest leren via processen zoals nadoen, imitatie, nazeggen, overdoen en vaak-hetzelfde-doen. Het onderwijzen werd gekenmerkt door een frontale en autoritaire onderwijsstijl, een "leerkracht-gerichtheid" en weinig waardering voor de inbreng van het kind. In het moderne leren en onderwijzen moest dit alles worden vervangen door zaken als: leerlinggericht en kindvolgend onderwijs, problematiserend en partisipatief onderwijs, creatief en probleemoplossend leren, leerresultaten die "wendbaar", "verkort" en vooral "verinnerlijkt" moeten zijn en moest de leerkracht de "zone van de naaste ontwikkeling van het kind" weten te benutten. Deze zaken bleven echter lang (en in zekere mate is dat nog steeds zo) het karakter hebben van leuzen of "kretelogie".Een vertaling van deze wenselijkheden in beproefde didaktische werkwijzen bleef lang uit of bereikte maar moeilijk de onderwijspraktijk. Een scholingsinstituut als de APA ervaart dit probleem onder andere als volgt:
— Een discrepantie tussen de didaktiek-methodiekvakken en de vakdidaktieken. De instroom van de nieuwe ideeën bereikt de vakdidaktieken veel later.
— Het probleem van het didaktiek-methodiekonderwijs op zich: het blijft een worstelen om de veelheid van nieuwe theoretische inzichten te vertalen in werkbare en hanteerbare didaktische handelingen. Als de opleiding daar niet in slaagt, is het gevaar groot dat studenten toch te weinig 'houvast' ontvangen, zullen falen en uit wanhoop dan maar terug zullen grijpen naar de "veilige" traditionele methoden. Daarenboven zal zich bij deze jonge leerkrachten het fatalistische idee ontwikkelen dat vernieuwingsideeën "toch nergens toe leiden".

. . . nadoen, imitatie, nazeggen, overdoen . . .

— De discrepantie tussen het opleidingsonderwijs en de onderwijspraktijk, die steeds groter wordt gezien het feit dat nascholing van de zittende leerkracht nog steeds niet van de grond is gekomen.
(Zie Tedesco, 1987, die dit probleem beschrijft met betrekking tot de scholing van leerkrachten in Latijns-Amerika.)

Implikaties voor de scholingsvernieuwing

Het constateren van bovenbeschreven problemen leidt mij (uiteraard) niet tot de conclusie dat we dan maar nieuwe ideeën moeten laten liggen. In onze curriculumvernieuwing moeten we echter wel bewuste *keuzen* doen en deze keuzen dan ook over de hele linie van het opleidingsonderwijs toepassen en concretiseren. We zullen in de eerste plaats de vernieuwingsideeën moeten vertalen in leerinhouden en met name in werkvormen die we *zelf*, ten voorbeeld, binnen de opleiding hanteren.
In dit verband is het van groot belang dat beleidsmakers en docenten zich realiseren dat een Arubaans opleidingsinstituut per definitie altijd in een zeker professioneel isolement zal funktioneren. De "wetenschappelijke infrastruktuur' die vooral in ontwikkelde landen een opleidingsinstituut omringt, bestaat hier op Aruba ten enenmale niet. Van zo'n infrastruktuur profiteert een scholingsinstituut doordat het gebruik kan maken van de resultaten van toegepast onderzoek en experiment en de ontwikkeling van onderwijsmethoden en -middelen. In Arubaans verband komen deze taken voor het grootste deel op verantwoordelijkheid van de opleidingsdocenten zelf, die hiertoe uiteraard de gelegenheid en de vereiste scholing moeten krijgen.
Genoemd professioneel isolement kan overigens behoorlijk verkleind worden door geïnstitionaliseerde en regelmatige contacten met opleidingsinstituten in de regio. Aansluiting bij bijvoorbeeld het Latijns-Amerikaanse Caraïbische netwerk van scholingsinstituten van de UNESCO (het PICPEMCE) is een "must".

ad c: Visie op het leren onderwijzen.

Het 'leren onderwijzen' refereert naar de wijze waarop in het scholingsinstituut bij de student de vereiste bekwaamheden worden ontwikkeld. Het betreft dan:
1. De inhoud en het verloop van leerprocessen bij de studenten.
2. De vormgeving waarvoor gekozen wordt om de leerprocessen gestalte te geven: de trainings- en begeleidingsmethoden en de strukturering van het opleidingsonderwijs.
In het kader van dit artikel zullen we ons beperken tot het 1e punt.

Verloop van leerprocessen bij studenten

Zoals reeds eerder gesteld betreft één van de belangrijkste hiaten in de scholing van onderwijsgevenden het feit dat er nog weinig systematische kennis is ontwikkeld over →

hoe het leerproces bij de *student* verloopt. Ook voor Aruba geldt dit. .

Wanneer in het nieuwe instituut het traditionele leerstofjaarklassensysteem wordt vervangen door een systeem van flexibele progressie en semesters, zal deze lacune zich waarschijnlijk nog scherper manifesteren.

In het curriculumvernieuwingsproces zullen we ons over onder andere de volgende vragen moeten buigen:

— Welke zijn de persoonlijke inzichten en opvattingen over onderwijs bij de studenten (de zogenaamde "subjectieve theorieën" van de student)? Hoe beïnvloeden deze subjectieve theorieën zijn handelen? Hoe meten we en beïnvloeden we deze subjektieve theorieën.

— Op welke wijze wordt het leer- en vormingsproces van de student beïnvloed door groepsprocessen binnen het instituut? In onze Arubaanse context is het van belang om het aksent te leggen op de sociale kenmerken van een kleine instituutsgemeenschap. We zullen ons bijvoorbeeld af kunnen vragen hoe we met name de positieve kenmerken van onze kleinschaligheid nog meer kunnen uitbuiten ten gunste van de ontwikkeling van de student.

— Op welke wijze wordt in de praktijkschool de student beïnvloed door de mentor, het schoolhoofd, de collega's, enz.? Onderzoekingen in andere landen hebben uitgewezen dat studenten in de praktijkschool door de mentor met name worden beïnvloed op het gebied van attitudes, beroepshouding en congnitief funktioneren. Mijn ervaring (als praktijkkoördinatrice van de APA) is dat ook het schoolklimaat, onder andere de ernst en discipline en het enthousiasme waarmee op betreffende school gewerkt wordt, de duidelijkheid en correctheid in de onderlinge relaties, van grote invloed is op de student.

Mijns inziens is één van de belangrijkste vragen in dit verband de volgende: Hoe leren we de student om zelf het onderscheid te maken tussen de verschillende soorten beïnvloedingen die hij in de praktijkschool ondergaat? We zullen dus bij de student een "kritisch evaluatievermogen" moeten ontwikkelen en hem zover brengen dat hij tot "continue reflektie" in staat is. Dit is makkelijker gezegd dan gedaan. Aan kennis alleen over verschillende didaktische stijlen en handelen van een leerkracht heeft de student niet genoeg. Observatie- en analysevaardigheden zijn vereist, tevens alertheid, werkzaamheid en zelfvertrouwen. Dit laatste is weer afhankelijk van de eigen vaardigheden. In dit probleem moet overigens niet alleen de student "weerbaar" worden gemaakt. Ook de mentor speelt een belangrijke rol: hij moet in staat en bereid zijn om zijn eigen handelen ter discussie te stellen en een eigenstijl van de student te waarderen en te helpen ontwikkelen. Helaas wreekt zich hier wel het sterkst het ontbreken van nascholing en dynamiek in onze Arubaanse scholen. Flexibiliteit, bereidheid to zelfkritiek en acceptatie van andere en nieuwe ideeën zijn vaak ver te zoeken. Anderzijds is het ook waar dat de APA in de loop der jaren een relatie heeft opgebouwd met een team van mentoren waarin wederzijds respekt en vertrouwen, openheid en discussie met betrekking tot de begeleiding van de student feiten zijn. Ongetwijfeld blijft voorlopig echter de begeleiding, training en scholing van de mentor, om hem beter toe te rusten voor zijn belangrijke taak, een voorname prioriteit. Tenslotte is uiteraard het klimaat binnen het scholingsinstituut zelf een belangrijke, bepalende faktor in het ontwikkelen van een kritisch evaluatie- en reflektievermogen bij de student. Als wij dit punt niet constant evalueren, waar nodig zelfkritiek leveren en wijzigingen aanbrengen, kunnen wij niet verwachten de gestelde doelen te bereiken.

. . . resultaten bij de kinderen . . .

De inhoud van de te ontwikkelen leerprocessen

Met betrekking tot de inhouden van de leerprocessen die bij studenten ontwikkeld moeten worden, kan het volgende gezegd worden:

Momenteel hanteert de APA verschillende categoriesystemen om de onderwijsbekwaamheden te ordenen. Zo maken we een onderscheid in:

— De onderwijsfasen: de voorbereidings-, uitvoerings- en evaluatiefase en de bijbehorende vaardigheden.

— De verschillende niveaus waarop een leerkracht dient te funktioneren: het micro-, meso- en macroniveau en de bijbehorende bekwaamheden.

— Tenslotte gaan we ook uit van een algemene takenanalyse van de leerkracht en formuleren van hieruit de volgende "funktionele vereisten" van een leerkracht:

1. de diagnotische vereisten,
2. de vakinhoudelijke vereisten,
3. de didaktische vereisten,
4. de pedagogische vereisten,
5. de organisatorische vereisten,
6. de concipiërende vereisten (het kunnen ontwerpen van nieuwe leervormen, leersituaties en leermiddelen).

Het lukt bij lange na nog niet om op bevredigende wijze al deze bekwaamheden bij de student te ontwikkelen. In het curriculumvernieuwingsproces zal mijns inziens met name het aksent moeten liggen op de uitbouw van en het oplossen van problemen met betrekking tot de volgende categorieën van bekwaamheden:

1. De voorbereidingsvaardigheden:

Het probleem dat we hier ervaren is dat het plannen en voorbereiden van de lessen door de student nog vaak niet wordt ervaren als een zoek- en oplossingsopgave. De planningstaak heeft nog niet het karakter van het oplossen van problemen. Mijn mening is dat hier verschillende faktoren een rol spelen. In de eerste plaatst hebben we waarschijnlijk te maken met het ontbreken van een algehele planningsattitude bij de student. In de tweede plaats kan de oorzaak gezocht worden in het gegeven dat het denken in termen van doelen, beginsituatie en evaluatie ook in het onderwijsveld nog niet ingeburgerd is. In de derde plaats hebben wij in onze didaktiek en methodiekonderwijs nog niet de juiste methoden gevonden om deze bekwaamheden op de adekwate wijze te ontwikkelen.

2. De evaluatieve vaardigheden:

Met name de uitbouw naar de procesevaluatie is mijns inziens op dit moment van belang. Tot nu toe krijgt de produktevaluatie de meeste aandacht: het gaat alleen om de resultaten bij de kinderen. Hoe de kinderen hebben gewerkt en hoe de leerkracht zelf de lessen heeft voorbereid en uitgevoerd worden nog niet voldoende in de evaluatie betrokken.

3. De mesco- en macrovaardigheden:

Ik refereer hier met name naar de vaardigheden om als lid van een team te funktioneren op een school. Vergader- en discussietechnieken en vaardigheden om verschillende soorten relaties te onderhouden moeten een grotere plaats krijgen in het nieuwe scholingscurriculum.

4. De concipiërende vaardigheden:

Hoewel de APA altijd wel aandacht hieraan heeft geschonken, verdient deze categorie van bekwaamheden zeker meer aandacht.

Tot slot

Ik heb in dit artikel getracht om de nadruk te leggen op enkele van onze problemen. Dit heeft het artikel misschien een ietwat pessimistisch karakter gegeven. Er zijn echter ook vele positieve en grote ontwikkelingen in de Arubaanse Pedagogische Academie geweest in de afgelopen jaren. Uiteraard moeten ook deze positieve ontwikkelingen in het curriculumvernieuwingsproces versterkt en uitgebouwd worden. Maar we moeten minstens onze problemen erkennen en aanpakken. De goede lezer zal overigens begrepen hebben dat de oplossing van de gesignaleerde problemen niet alleen in handen ligt van het scholingsinstituut.

Literatuur:

"The effective primary schoolteacher: The search for a theory of pedagogy"
Neville Bennett.
Uit: Teaching & Teacher Education. Vol. 4, no. 1, 1988

"Desarrollo y educacion en America Latina y el Caribe." Serie/Education y sociedad. 1. G.W. Rama (coord.), j.c. Tedesco e.a. Kapelusz, Buenos Aires.

"International Encyclopedia of Teaching and Teacher Education" o.r.v. M.J. Dunkin. Pergamon Press, 1987. ●

VAN HET BESTUUR

Het schooljaar loopt ten einde: afronding programma's, examens, tentamens en herren, proefwerken, veel nakijken en tenslotte verdriet of vreugde bij het al dan niet overgaan, geslaagd dan wel gezakt zijn, gevolgd door de buitenschoolse activiteiten, diploma-uitreikingen en dan vakantie, wat betekent bezinning, uitrusten en voorbereiden op het volgende schooljaar 1988-1989. Voor de SIMAR loopt ook het bondsjaar ten einde. Een bondsjaar dat de aanzet was tot een herstructurering van het functioneren van onze vakbond.
Het Bestuur is zich ervan bewust, dat de gestelde doelen bij lange na niet zijn gehaald.
We noemen met name het goed functioneren van de onderbemande Contactraad: niet alle schooltypen zijn erin vertegenwoordigd, wat een goed contact met het veld niet bevorderd heeft.
De pogingen tot ledenwerving hebben niet het gewenste resultaat opgeleverd.
De kadervorming is niet van de grond gekomen. Het tijdig en alert reageren op zaken, die onderwijs en gemeenschap betreffen had beter kunnen zijn.
De dagelijks of wekelijks zich voordoende kleine en grote problemen nemen nog altijd te veel tijd in beslag, maar kunnen evenmin verwaarloosd worden, wat een vaak ad hoc besturen in de hand werkte. Veel meer zou gedelegeerd moeten kunnen worden aan kleine of grotere groepen leden, met normale kennis van zaken, gewone "common sense" en soms met bepaalde expertise.
De rechtspositionele- en onderwijsproblemen worden hoe langer hoe complexer en vergen tijd en ledenkracht.
Helaas is het zo, dat de bereidheid tot medewerking onder veel leden, om hun bekende redenen, ontbreekt.
Hoewel we enkele jongere leden hebben kunnen motiveren, moet nog altijd constant op dezelfde groep oudgedienden een beroep worden gedaan om zitting te nemen in de noodzakelijke werkgroepen c.q. commissies.
Het vakbondswerk wordt hierdoor bemoeilijkt en stagneert.
In een gemeenschap zonder sterke bonden wordt vrij spel gegeven aan regeringen en allerlei andere machten, die daar gretig gebruik van maken.
Gelukkig verschijnt het bondsblad **Skol & Komunidat** weer, waarin we onze ideeën en meningen integraal kunnen publiceren.
Ook is er een aanzet gemaakt tot een vaste onderwijscommissie, die in augustus "full swing" zal moeten gaan draaien na de eerste contacten nu.
Dat de SIMAR een financieel sterke bond is, heeft het mogelijk gemaakt, dat we, voor individuele en groepen van leden (waar niet-leden soms van meeprofiteren) herhaaldelijk juridische adviezen konden inwinnen en diverse rechtszaken konden entameren.
Het is bijzonder **triest** te constateren, dat deze zaken in dit afgelopen school- en bondsjaar altijd tegen de **regering** werden en nog worden aangespannen.
Meermalen hebben we uit de mond van de **Minister van Welzijnszaken** moeten horen: **"Ga naar de rechter als je het er niet mee eens bent."**

B. Every: "Laat U niet verblinden . . ."

Gestelde doelen bij lange na niet gehaald.

Waar is de zo beloofde en toegezegde **participatie** en **overleg** gebleven?
Niet alleen vóór, maar ook ná de verkiezingen van november 1985, het niet alleen mondeling toegeeft maar het tevens in het regeerprogramma vastgelegt. Het is **treurig**, dat deze **arrogantie** gesteund wordt door **Minister** en **Parlementariërs**, die ex-vakbondsleden of bestuursleden zijn, die terdege op de hoogte van de problemen waar werknemers mee te maken hebben, op de hoogte zouden moeten zijn. De details kunnen we U nu besparen, want daar bent U door Mensahero's, Perscommuniques en tijdens Vergaderingen van op de hoogte gesteld.
Het klinkt misschien cynisch, maar we wensen U en de Uwen een prettige vakantie en een goed begin in het nieuwe bonds- en schooljaar 1988-1989, waarin ook de **verkiezingen** vallen.
Laat U niet verblinden door de zo bezongen en geroemde dynamische ontwikkeling op voorals economisch-toeristisch gebied.
Laat U niet paaien en lijmen met 4,1% en wat dies meer zij. Zelfs een ezel stoot zich niet twee keer ....

Namens het Bestuur van de SIMAR
B. Every
Secretaris-Generaal

Oranjestad, 1 juni 1988 •

Spellen is tellen

Naar een totaal nieuwe, revolutionaire spellingsdidactiek

Een tijd terug had S&K een gesprek met de heer Don Quant, hoofd van de St. Michaelbasisschool te Brazil en sedert 1960 werkzaam in het onderwijs. De heer Quant kwam met het verzoek om meer bekendheid te geven aan een nieuwe methode op het gebied van de spelling van de nederlandse taal die hij heeft uitgewerkt. Hij is van plan om, met medewerking van collega's op andere scholen, deze methode op grotere schaal in de praktijk uit te testen. Hij krijgt hierbij ook medewerking van de heer Ralph van Breet bij dit onderzoek. Alhoewel het onmogelijk is zo'n methode in zijn geheel te plaatsen, zullen wij trachten U een beeld te geven van deze nieuwe spellingsmethode. Dat gaat in 2 afleveringen gebeuren. Deze eerste aflevering is een inleidend stuk over de spelling-leergang 'Spellen is tellen'. Diegenen die geïnteresseerd zijn in deze methode kunnen contact opnemen met de heer Don Quant. Hij ziet gaarne uw op- of aanmerkingen tegemoet.

In de inleiding van Spellen is Tellen heeft de schrijver het over het slecht functioneren van het huidige spellingsonderwijs. Hij heeft het met name over de onlogische spellingsregels bij het huidige spellingsonderwijs die een *vloek* voor het kind en een *obsessie* voor de didatici zijn geworden. Wij citeren uit de inleiding:

"De spellingswet 1947 heeft, voor wat betreft de regels voor de korte en lange klinkers, eerder een enorme verwarring gebracht, dan men ooit in de verste verte ervan vermoed heeft.

De heren "veranderaars" hadden economisch gezien, — dunne boeken — misschien gelijk met het invoeren van deze beruchte regels, maar didactisch gezien, was het een misdaad voor het kind. De vele uitzonderingen op uitzonderingen zijn ook slechts martelwerktuigen in de handen van de "volwassenen". De jij-inversie is ook één van die toppunten van onlogica. Het dictee, het selectie middel bij uitstek, krioelt ervan en wordt als zodanig gretig als machtsmiddel gebruikt voor het selecteren van onze intellectuelen.

Het algoritme als mogelijke oplossing voor de spellingsproblematiek, gebezigd door de diverse onderzoekers de laatste jaren, is door de vele knooppunten en beslissingsmomenten zowel voor volwassenen en kind te ingewikkeld en is daarom al bijvoorbaat gedoemd een natuurlijke dood te sterven."

'Spellen is tellen' is volgens de schrijver gebaseerd op een *niet-eerder-geconstateerde* wetmatigheid in de Nederlandse spelling. Hij heeft zich jarenlang verdiept in de spellingsproblematiek. Volgens hem is 'Spellen is tellen' op geen enkele traditionele Nederlandse oplossingsmethoden of -procedures gebaseerd. Het tegendeel blijkt te gelden.

Deze nieuwe benadering breekt met de huidige tradities en opvattingen over de spellingdidactiek in het onderwijs, maar laat de bestaande Nederlandse spelling ongemoeid.

Deze aanpak komt met totaal nieuwe oplossingsmethoden voor de hedendaagse spellingsproblematiek.

Met behulp van *zeer simpele spiegelbeeldige regels* wordt het kind, volgens de schrijver, onmogelijk gemaakt fouten te schrijven als boomen/boommen/-bommen voor bomen of bomen/boomen/boommen voor bommen of herrten/hertten voor herten voor lippen of bruinne voor bruine.

Didactisch belangrijk is ook dat deze nieuwe regels het kind nieuwe mogelijkheden bieden tot *zèlfcontrole en -correctie* bij taaloefeningen en dictees, waardoor fouten bij het kind èn frustraties bij de leerkrachten voorkomen kunnen worden.

Bij toepassing van deze regels vloeit automatisch de juiste schrijfwijze van het woord voort.

"Spellen is tellen" probeert verder logica te brengen in de Nederlandse *werkwoordsvormen* de "tragedie." Er wordt getracht een geheel nieuwe werkwoordsdidactiek te ontwikkelen *gelijk voor alle werkwoordstijdvormen*. Heel revolutionair voor de benadering is, dat het zwakke werkwoord in de o.v.t. nu geheel anders *gevormd en gesplitst* wordt. Hiermee botst deze aanpak met de geldende opvattingen over de spellingsdidactiek in het onderwijs. Men gaat in deze methode niet meer uit van de gebruikelijke verledentijdsvorm: "Stam + te(n) en stam + de(n)".

In de spellingsleergang 'Spellen is tellen' wordt deze niet-eerder-geconstateerde wetmatigheid voor het kind *tastbaar* gemaakt, *gevisualiseerd* door gebruik te maken van twee simpele regels voorgesteld met behulp van *combinaties van de cijfers 1 en 2.*

In dit nummer van S&K zullen we deze regels niet verder uitwerken.

Geheel nieuw ontwikkelde, overzichtelijke oplossingsschema's bieden het kind verder de mogelijkheid om in één *oogopslag* alle werkwoordstijdsvormen te overzien, met de *ik-vorm t.t.* als *spil van onze werkwoordsdidactiek.*

Nieuwe mogelijkheden voor het kind.

Twijfel

De heer Quant is zich terdege van bewust dat deze nieuwe spellingsmethode, ontwikkeld door een anderstalige, niet-Neerlandicus, vele vragen zal oproepen bij de mensen in het veld. Hij is echter van de bruikbaarheid van deze spellingsleergang overtuigd, mede door eigen ervaringen hiermee (eigen kleinschalig onderzoek). Hij hoopt dan ook vele collega's met het onderzoek zullen meewerken. •

In het volgende nummer van S&K zullen de regels van deze methode behandeld worden, samen met de toepassingen. De redactie zal zelf geen standpunt innemen t.a.v. deze methode. Dit o.a. door het ingewikkeld karakter van de spellingsproblematiek, door tijdgebrek en expertise.

VIDEONIEUWS
BIBLIOTECA NACIONAL

Schrijvers in beeld

Kijken en luisteren naar schrijvers is boeiend en verrassend. Niet in de laatste plaats voor de onderwijsgevende die merkt, dat elke leerling weer anders reageert op de beelden. Dat iedere leerling er dingen uithaalt, die een ander niet gehoord of gezien heeft. Daarom leek het ons belangrijk om vooral voor examenkandidaten van het voortgezet onderwijs video's in onze uitleen collectie te hebben met informatie over verschillende schrijvers.

Zodoende hebben wij van de serie "Schrijvers in beeld" enkele afleveringen het nieuwe schooljaar aan de gang is, via onze Schoolmediatheek verkrijgbaar zijn.
De stichting Schrijvers in beeld (Nederland) maakt deel uit van het Samenwerkingsverband Leesbevordering, waarin verder zitting hebben:
het Nederlands letterkundig Museum en documentcentrum, het Nederlands bibliotheek en lektuur centrum, de stichting Schrijvers, School en samenleving, de stichting Collectieve Propaganda voor het Nederlandse Boek en de Stichting Bzztoh.

Sonia Garmers

Bij de Stichting Schrijvers in beeld zijn de volgende titels verschenen en allemaal per september 1988 op V.H.S. verkrijgbaar in de uitleen:

Hugo Claus	Jan Terlouw
Harry Mulisch	Jules Deelder
Maarten Toonder	Dolf Veroen
Sonia Garmers	Thea Beekman
Remco Campert	Bert Jansen
Ward Ruysdinck	An Rutgers v/d Loef
Yvonne Heuls	Lucebert
Maarten 't Hart	Jaap Terhaar
Mies Bouhuis	Simon Vinkenoog

De lengte van video's varieren van ± 20 min. tot 35 min.
In deze filmische registratie van interviews met vooraanstaande Nederlandse auteurs geven de video's een beknopte biografie van de schrijvers weer en vervolgens laat het de schrijver zelf aan het woord: Wat vond hij/zij als schrijver(fster) belangrijk? Welke gedachten en meningen willen zij uitwisselen?
In de klas kan de onderwijsgevende met de band een vastomlijnd plan maken voor verwerkingsvormen of de band een vaste plaats geven binnen een projekt.
De leerling kan individueel met de band zelf meer informatie over een bepaald schrijver krijgen of de band kan aanleiding geven aan de student tot verder onderzoek naar die schrijver.
Kortom een heleboel mogelijkheden voor leraar en student en een belangrijke aanwinst voor het onderwijs. ●

